

**SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI
O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH**

Bozorova Lobar Bazarbayevna

Guliston davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya:

Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida sun'iy intellekt asosidagi platformalar va vositalarning talabalarning nutqiy, lingvistik, pragmatik hamda sotsiolingvistik kompetensiyalarini shakllantirishga ta'siri o'rganildi. Tadqiqotda nazariy va empirik metodlardan foydalanildi. Natijalar sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish kommunikativ kompetensiyaning barcha tarkibiy qismlarini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Shuningdek, sun'iy intellekt vositalarini ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash tizimiga integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari yoritildi.

Kalit so'zlar: *sun'iy intellekt, kommunikativ kompetensiya, ingliz tili, bo'lajak o'qituvchi, chatbotlar, raqamli ta'lim, pedagogik texnologiyalar, AI in Education.*

KIRISH.

Zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim mazmuni va metodlarini tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli transformatsiya jarayonlari natijasida sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ayniqsa, xorijiy tillarni o'qitish sohasida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish yangi pedagogik imkoniyatlarni yaratmoqda.

Ingliz tili bugungi kunda xalqaro kommunikatsiya, ilm-fan, texnologiya va biznesning asosiy tili sifatida dunyo miqyosida keng qo'llanilmoqda. Shu sababli bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini zamonaviy pedagogik va raqamli kompetensiyalar bilan qurollantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish esa kasbiy tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Kommunikativ kompetensiya shaxsning til vositalaridan turli kommunikativ vaziyatlarda maqsadga muvofiq foydalanish qobiliyatini anglatadi. U nafaqat grammatik bilimlarni, balki sotsiolingvistik, pragmatik va strategik ko'nikmalarni ham qamrab oladi. Shu sababli ingliz tili o'qituvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish til ta'limining asosiy vazifalaridan biridir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLARI

Kommunikativ kompetensiya tushunchasi ilk bor amerikalik tilshunos olim Dell Hymes tomonidan ilgari surilgan. U tilni bilish bilan bir qatorda undan ijtimoiy kontekstlarda to'g'ri foydalanish zarurligini ta'kidlagan. Keyinchalik Michael Canale va Merrill Swain

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

kommunikativ kompetensiyaning grammatik, sotsiolingvistik, diskursiv va strategik komponentlarini ishlab chiqdilar.

So‘nggi yillarda sun‘iy intellektning ta‘limdagi o‘rni bo‘yicha ko‘plab ilmiy tadqiqotlar olib borildi. Tadqiqotchilar chatbotlar, virtual assistentlar va avtomatik baholash tizimlari o‘quvchilarning til o‘rganish motivatsiyasi va kommunikativ faolligini oshirishini ta‘kidlamodalar. Sun‘iy intellekt vositalari talabalarga istalgan vaqtda amaliy mashg‘ulot bajarish, muloqot qilish va individual tavsiyalar olish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqot aralash metodologik yondashuv asosida tashkil etildi. Tadqiqotda sifat va miqdoriy tahlil metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqot ishtirokchilari

Tadqiqot Guliston davlat pedagogika institutining ingliz tili ta‘lim yo‘nalishida tahsil olayotgan 50 nafar talaba ishtirokida amalga oshirildi. Ishtirokchilar 2–4-bosqich talabalari orasidan tanlab olindi.

Tajriba 3 oy davomida olib borildi va uch bosqichda tashkil etildi:

Dastlabki diagnostika.

Sun‘iy intellekt vositalaridan foydalangan holda o‘quv mashg‘ulotlari.

Yakuniy nazorat va natijalarni tahlil qilish.

Talabalar haftasiga kamida 3 marotaba sun‘iy intellekt platformalari bilan ishlashga jalb qilindi. Ular dialoglar yaratish, esse yozish, talaffuz ustida ishlash va tinglab tushunish mashqlarini bajardilar.

NATIJA

Tadqiqot natijalari sun‘iy intellekt vositalaridan foydalanish kommunikativ kompetensiyaning turli tarkibiy qismlarini sezilarli darajada rivojlantirganligini ko‘rsatdi.

ChatGPT va Gemini bilan muntazam muloqot qilish natijasida talabalar ingliz tilida erkinroq fikr bildira boshladilar. Ularning dialog qurish, savollarga javob berish va suhbatni davom ettirish ko‘nikmalari yaxshilandi.

Grammarly platformasidan foydalanish natijasida talabalar yozma ishlaridagi grammatik va uslubiy xatolar soni kamaydi. Esse va akademik matnlar sifati sezilarli darajada oshdi.

Tinglab tushunish kompetensiyasi

ELSA Speak va boshqa multimedia vositalari orqali talabalarning autentik nutqni tushunish qobiliyati yaxshilandi.

Sun‘iy intellekt vositalari yangi leksik birliklarni kontekstda o‘rganish imkonini berdi. Talabalar akademik va kundalik muloqotda foydalaniladigan so‘z boyligini kengaytirdilar.

Natijalar jadvali

Ko‘rsatkich	Tajriba boshida	Tajriba oxirida
Gapirish ko‘nikmasi	62%	84%
Yozish ko‘nikmasi	65%	87%
Tinglab tushunish	60%	82%

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Ko'rsatkich	Tajriba boshida	Tajriba oxirida
Lug'at boyligi	63%	85%

Natijalar barcha ko'rsatkichlar bo'yicha ijobiy o'sish kuzatilganligini tasdiqladi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar sun'iy intellekt texnologiyalarining kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi samaradorligini tasdiqlaydi. Ayniqsa, chatbotlar talabalarga real hayotdagi kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish imkonini berdi. Bu esa kommunikativ yondashuv tamoyillariga mos keladi.

Tadqiqot natijalari xalqaro ilmiy manbalarda qayd etilgan xulosalar bilan hamohangdir. Sun'iy intellekt vositalari individual ta'limni tashkil etish, tezkor fikr-mulohaza berish va mustaqil ta'limni rivojlantirish imkoniyatini yaratadi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt texnologiyalari bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi.

ChatGPT, Grammarly, Gemini, ELSA Speak va Duolingo Max kabi platformalar talabalarining gapirish, yozish, tinglash va lug'at boyligini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim muhiti individual o'quv trayektoriyasini shakllantirish, motivatsiyani oshirish va mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Kelgusida ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash dasturlariga sun'iy intellekt texnologiyalarini integratsiya qilish, maxsus metodik tavsiyalar ishlab chiqish hamda pedagoglarning AI kompetensiyasini rivojlantirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hymes D. On Communicative Competence. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972.
2. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. Applied Linguistics, 1980.
3. Richards J.C. Communicative Language Teaching Today. Cambridge University Press, 2006.
4. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Pearson Education, 2015.
5. Luckin R. Machine Learning and Human Intelligence. London, 2018.
6. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education. Boston, 2019.
7. Warschauer M., Kern R. Network-Based Language Teaching. Cambridge University Press, 2000.
8. Beatty K. Teaching and Researching Computer-Assisted Language Learning. Routledge, 2013.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

9. Bax S. CALL – Past, Present and Future. System, 2003.
10. O‘zbekiston Respublikasining sun‘iy intellekt va ta‘limni raqamlashtirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari.

